Magiczny Kraków

Królowa Bona i jej kulinarna spuścizna

2018-12-20

Wokół postaci królowej Bony i jej wpływu na rozwój polskiej kultury kulinarnej, urosło sporo legend.

Publicysta St. Orzechowski w 1533 r. pisał, że Bona „przywiodła nas z owej dzikości sarmackiej do obecnej kultury życia i sprawiła, że ogładą dorównujemy Włochom, a nauką Grekom”. Pytanie jednak jaki był jej realny wpływ na kształt polskiej sztuki kulinarnej. Wbrew temu, co się powszechnie sądzi, w Polsce różnorodne warzywa znano już przed przybyciem królowej Bony. Mimo, że to jej przypisuje się sprowadzenie nad Wisłę „włoszczyzny”, zawdzięczamy ją raczej osiedlającym się nad Wisłą zakonom.

Niewątpliwie jednak Bona przyczyniła się do rozpropagowania cytrusów. Zakupy owoców cytrusowych poświadczone są dopiero w rachunkach Zygmunta I z początku XVI w., gdzie kilkakrotnie zanotowano zakup pomarańczy na kolację lub ad coquinam. Zygmunt pisał w 1539 r. w sprawie pomarańczy do króla Ferdynanda, skarżąc się na zablokowanie ich transportu w Wiedniu: „do wyleczenia choroby mojej służą jabłka, które zowią arancia (poma quae vocant: arancia, stąd po polsku pomarańcza), z wielkiej pieczołowitości około zdrowia mojego, poleciła im [królowa Bona – dop. autorki] przywieść ten rodzaj jabłek”.

Słynną kulinarną historią z czasów Bony jest awantura o ser. Otóż Elżbieta, żona Zygmunta Augusta, poprosiła szafarza królowej Bony o ser parmezański. Ten wydał go bez pytania o zgodę swojej mocodawczyni. Reakcję Bony, która nie przepadała za synową, łatwo było przewidzieć. Awantury o ser są tylko jednym z dowodów na to, że Bona nie była zadowolona z chorowitej synowej. Z relacji wysłannika habsburskiego Marsupina wiemy, że król nie odwiedzał małżonki w nocy, a posiłki spożywał w towarzystwie matki. Trudne relacje zakończyła wczesna śmierć Elżbiety.

Żródła:

Mieczysław Grydzewski w: „PAUza Akademicka – Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego”, nr 29, marzec 2009

Agnieszka Januszek-Sieradzka „Artykuły luksusowe na stole królewskim w późnośredniowiecznej Polsce” Studia Mediaevalia Bohemica 1/2009

https://polona.pl/item/jagiellonki-polskie-w-xvi-wieku-uzupelnienia-rozprawy-materyaly-glownie-z-ces,NzgwODU5/26/#item